

บทที่ 1

บทนำ

การทำเกษตรบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อาศัยน้ำฝน มีการเพาะปลูกพืชไร่เพื่อบริโภคและสร้างรายได้ อาทิ ข้าว ข้าวโพด ถั่ว งาขาว งาดำ และงาหม่อน นอกจากนี้พื้นที่สูงของประเทศไทยยังเป็นแหล่งความหลากหลายของพันธุ์พืชไร่ชนิดอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ พืชตระกูลถั่วพื้นเมือง ลูกเดือย และข้าวโพดข้าวเหนียวพื้นเมือง (ข้าวโพดเทียน) ซึ่งพืชทั้ง 3 ชนิดเป็นพืชอาหารชนิดหนึ่งของชุมชนบนพื้นที่สูง มีการใช้ประโยชน์ใช้สอยภายในครัวเรือน และเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันเกษตรกรบนพื้นที่สูงมีการปลูกพันธุ์พืชพื้นเมืองน้อยลง เนื่องจากมีพันธุ์การค้าที่ให้ผลผลิตสูงเข้ามาปลูกทดแทนจึงทำให้เกิดการสูญหายทางพันธุกรรมของพันธุ์พืชพื้นเมือง ในยุคปัจจุบันผู้บริโภคส่วนใหญ่เริ่มมีการรักษาสุขภาพมากขึ้น และมีการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ เช่น ลูกเดือย มีสารอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรต มีคุณค่าทางอาหารสูง มี คาร์โบไฮเดรต โปรตีนร้อยละ ไขมันร้อยละ และใยอาหาร นิยมบริโภคเป็นอาหารสุขภาพ และมีสรรพคุณทางยา และมีแร่ธาตุต่างๆ เช่น ฟอสฟอรัส วิตามินเอ วิตามินบี 1 และวิตามินบี 2 ซึ่งฟอสฟอรัสช่วยบำรุงกระดูก วิตามินเอบำรุงสายตา ข้าวโพดข้าวเหนียว เป็นพืชที่มีความหลากหลายบนพื้นที่สูง เป็นพืชประเภทคาร์โบไฮเดรต และสารต้านอนุมูลอิสระ เช่น แอนโทไซยานิน เป็นต้น ปัจจุบันประชาชนหันมาบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ เช่น เจีย (Chia Seed) คือ เป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ต่างประเทศ แต่ในประเทศไทยได้รับความนิยมในการบริโภคในกลุ่มคนที่รักสุขภาพประกอบไปด้วยสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไฟเบอร์ กรดไขมันชนิดโอเมก้า 3 และ 6 แคลเซียม สารต้านอนุมูลอิสระ เป็นต้น นอกจากนี้การบริโภคโปรตีนจากพืช (Plant base protein) เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับผู้บริโภค ซึ่งบนพื้นที่สูงเป็นแหล่งความหลากหลายของถั่ว จึงสามารถพัฒนาต่อ ยอดให้เป็นพืชทางเลือกในอนาคตได้ ดังนั้นการทดลองนี้จึงรวบรวมประชากรถั่วพืชและพืชตระกูลถั่วพื้นเมืองบนพื้นที่สูง และทำการประเมินเบื้องต้นพบว่ายังมีความหลากหลายของประชากรพืชและโดดเด่นทางด้านโภชนาการ จึงนำมาคัดเลือกทำการผลิตใช้ประโยชน์เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาชีพ ตลอดจนเพิ่มมูลค่าให้กับพันธุ์กรรมพืชท้องถิ่น และยังเป็นการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชบนพื้นที่สูงไม่ให้เกิดการสูญหาย

นอกจากนี้การศึกษาระบบการปลูกพืชตระกูลถั่วแซมกับไม้ผลยืนต้นของเกษตรกรเป็นการเพิ่มการใช้ประโยชน์ต่อพื้นที่สร้างรายได้ และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินให้แก่พืชหลักได้อีกด้วย ดังนั้นงานวิจัยในปีงบประมาณ 2566 นี้เป็นการศึกษาวิจัยและคัดเลือกพันธุ์ถั่วพื้นเมือง ลูกเดือย ข้าวโพดข้าวเหนียว และเจีย ที่เหมาะสมกับพื้นที่สูงและมีคุณค่าทางโภชนาการ รวมถึงศึกษาและทดสอบระบบการปลูกถั่วแซมในแปลงไม้ผลที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สูง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรบนพื้นที่สูงเป็นการสร้างรายได้จากการปลูกถั่วพืชร่วมกับระบบการปลูกพืชของเกษตรกรบนพื้นที่สูง โดยมีเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและให้ผลผลิตสูง ส่งผลให้ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชุมชนบนพื้นที่สูงลงมาสังคมเมือง รวมถึงการสร้างรายได้และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเพื่อลดปัญหาการปลูกพืชเสพติดบนพื้นที่สูงได้อีกทาง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาวิจัยและคัดเลือกพันธุ์ถั่วพื้นเมือง ลูกเดือย ข้าวโพดข้าวเหนียว และเจีย ที่เหมาะสมกับพื้นที่สูงและมีคุณค่าทางโภชนาการ
- 2) ศึกษาและทดสอบระบบการปลูกพืชตระกูลถั่วแซมในแปลงไม้ผลที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สูง